

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2009-3-75 (İlk İnceleme)
Karar Sayısı : 09-21/438-106
Karar Tarihi : 6.5.2009

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI(Başkan V.)
Üyeler : Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN, Dr. Mustafa ATEŞ,
Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY, Murat ÇETİNKAYA

B. RAPORTÖRLER: Şahin YAVUZ, Zeynep MADAN, İmren SEYRANTEPE

C. ŞİKAYET

EDEN : Re'sen

20 **D. HAKKINDA İNCELEME YAPILANLAR:**

Faruk AYVAZ
Sanayi Sitesi 1901 SK. NO:2 035760 Ödemiş/İzmir

Binnur Süt Mam. Gıda Ltd. Şti.
Sanayi Sit. 21. Sok. No:33-35 035760 Ödemiş/İzmir

Osman HALICI
Sanayi Sitesi 1901 Sk. No:2 035760 Ödemiş/İzmir

30

Ruhi UĞURALP
Zafer Mahallesi Birgi Yolu No:5 035760 Ödemiş/İzmir

Değirmenci Süt Ürünleri Ltd. Şti.
Sanayi Sitesi B Blok No:5 035750 Beydağ/İzmir

Nilsan Süt Mamulleri Ltd. Şti.
Balabanlı Yolu Üzeri No:7 035760 Ödemiş/İzmir

40

Zeybek Süt Mamulleri Ltd. Şti.
Kuvvetli Mah. Karacaoğlan sok. No:10 Ödemiş/İzmir

Mustafa YİYEN
Gölcük Süt Ürünleri San. ve Tic.
Zeytinlik Kasabası 035760 Ödemiş/İzmir

Lütfi ÇIMAR
Umurbey mh. San. Sit. 36. Sk. No:36 035760 Ödemiş/İzmir

50

Gürsüt Ltd. Şti.
1586/14 Sokak No:1/4 Başak Soğuk Hava Tesisleri

Bayraklı/İzmir
Arapoğlu Süt Ürünleri Tic.Ltd.Şti.
Sanayi Sitesi 20. Sk. No:16 035760 Ödemiş/İzmir

Hakan ALKIŞ
Hürriyet Mah.Kiraz Yolu No:3 035760 Ödemiş/İzmir

Yalılıoğlu Süt Ürün. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Türkmen Mh.Ordu Caddesi No:104 035750 Ödemiş/İzmir

60

Dilek ÖZKAYNAK
Umurbey Mh.Sanayi Sitesi 19.Sk.No:35 035760 Ödemiş/İzmir

Görgen Süt Mam. Ltd. Şti.
Hürriyet Cad.No:20/B 035760 Ödemiş/İzmir

E. DOSYA KONUSU: İzmir ili Ödemiş ilçesinde süt toplayıcılığı yapan firmaların aralarında anlaşarak çiğ süt alım fiyatlarını tespit ettikleri iddiası.

70 **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** İhbarda özetle, 3.3.2009 tarihinde Ödemiş Ticaret Borsası'nda Süt Ürünleri Toptan Ticareti (Peynir) Meslek Grubunun bazı üyelerince çiğ süt alım fiyatlarının tespitine yönelik bir toplantı düzenlendiği belirtilmektedir. Söz konusu toplantıya Faruk Ayvaz (Mandıra İşletmesi), Binnur Süt Mam. Gıda Ltd. Şti, Osman Halıcı(Halıcı Süt Ürünleri Ticareti), Ruhi Uğuralp (Ulus Süt Mamulleri), Değirmenci Süt Ürünleri Ltd. Şti., Nilsan Süt Mamulleri Ltd. Şti., Zeybek Süt Mamulleri Ltd. Şti., Mustafa Yiyen (Gölcük Süt Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti), Lütfi Çımar(Mandıra İşletmesi), Gürsüt Ltd. Şti., Arapoğlu Süt Ürünleri Tic.Ltd.Şti, Hakan Alkış (Alkış Mandıra), Yalılıoğlu Süt Ürün. San. ve Tic. Ltd. Şti, Dilek Özkaynak (Süt ve Süt Ürünleri Ticareti), Görgen Süt Mam. Ltd. Şti.'nin katıldığını gösterir toplantı tutanağı ihbar yazısı ekinde gönderilmiştir. Anılan toplantı tutanağından toplantıya katılan üyelerin çiğ süt alım taban fiyatlarını, 1-31 Mart 2009 tarihleri arasında geçerli olmak üzere sıcak süt (sağıldığı gibi düşük tonajlı plastik güğümlerde satılan süt) ve soğuk süt (sağıldıktan sonra soğutma tankında soğutularak daha yüksek tonajlı satılan süt) olarak ayrı ayrı tespit ettikleri anlaşılmaktadır. Aynı tutanakta bir sonraki toplantının Nisan ayı başında yapılmasının kararlaştırıldığı ifade edilmektedir. İhbarda ayrıca:

- 80
- İzmir ili Ödemiş ilçesinde yaklaşık bir senedir çiğ süt alım fiyatlarının kartelleşme yoluyla belirli bir seviyede tutulmakta olduğu,
 - Çiğ süt alım fiyatlarının, hem süt toplama hem de süt işleme faaliyeti gerçekleştirilen ve aynı zamanda işlenmiş süt piyasasında faaliyet gösteren büyük firmalara süt satışı yapan firmalardan Gürsüt Ltd. Şti. ve Yalılıoğlu Ltd. Şti. önderliğinde belirlendiği,
 - Gürsüt Ltd. Şti'nin ilçede çiğ süt alımı yapmak isteyen bazı firmaların bölgeye girmesini engellemeye çalıştığı,
- iddia edilmektedir.

90 **G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 16.4.2009 tarih ve 2775 sayı ile intikal eden İhbar üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesi uyarınca yapılan inceleme sonucu düzenlenen 29.4.2009 tarih ve 2009-3-75/İİ-09-Ş.YA sayılı İlk İnceleme Raporu 4.5.2009 tarih, REK.0.07.00.00-110/113

100

sayılı Başkanlık Önergesi ile 09-21 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

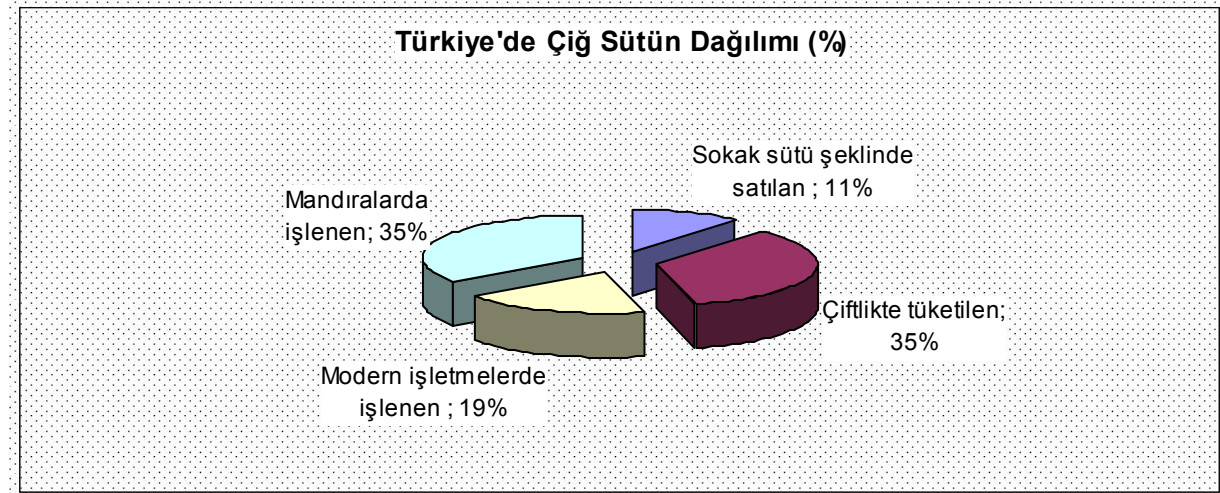
H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili raporda; İzmir İli Ödemiş ilçesinde faaliyet gösteren ve Ödemiş Ticaret Borsası'nda Süt Ürünleri Toptan Ticareti (Peynir) Meslek Grubuna üye olan bazı teşebbüslerce çiğ süt alım fiyatlarını tespit etmeye dönük eylemler (anlaşma) 4054 sayılı Kanun'un yasaklayıcı 4. maddesi kapsamına girmekle birlikte, anlaşmanın uygulandığı dönem ve ilgili coğrafi pazarın büyüklüğü dikkate alınarak dosya konusuna ilişkin bu aşamada önaraştırma yapılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek olmadığı, bununla birlikte bahse konu uygulamaya son verilmesini ya da tekrarlanmamasını sağlamak üzere Ödemiş Ticaret Borsası'na ve anlaşmada (toplantı tutanağında) adı geçen teşebbüslere aynı Kanun'un 9/3. maddesi uyarınca görüş gönderilmesinin uygun olacağı sonuç ve kanaatine ulaşıldığı ifade edilmektedir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Sektörün Genel Yapısı

Günlük olarak ihtiyaç duyulan ve en önemli besin maddelerinden biri olan süt ve süt ürünleri, sektör olarak coğrafi konumumuz ve içinde bulunduğumuz iklim kuşağı nedeniyle, ekonomimizin önemli üretim dallarından birisidir. Süt piyasası, sanayi hammaddesi olarak kullanılan çiğ süt ve nihai tüketiciye sunulan pastörize ve UHT işlenmiş süt şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bu nedenle süt piyasası işlenmiş süt piyasası ve çiğ süt piyasası şeklinde iki ayrı pazar olarak ele alınmalıdır.

Grafik (1): Türkiye'de Çiğ Sütün Kullanımı

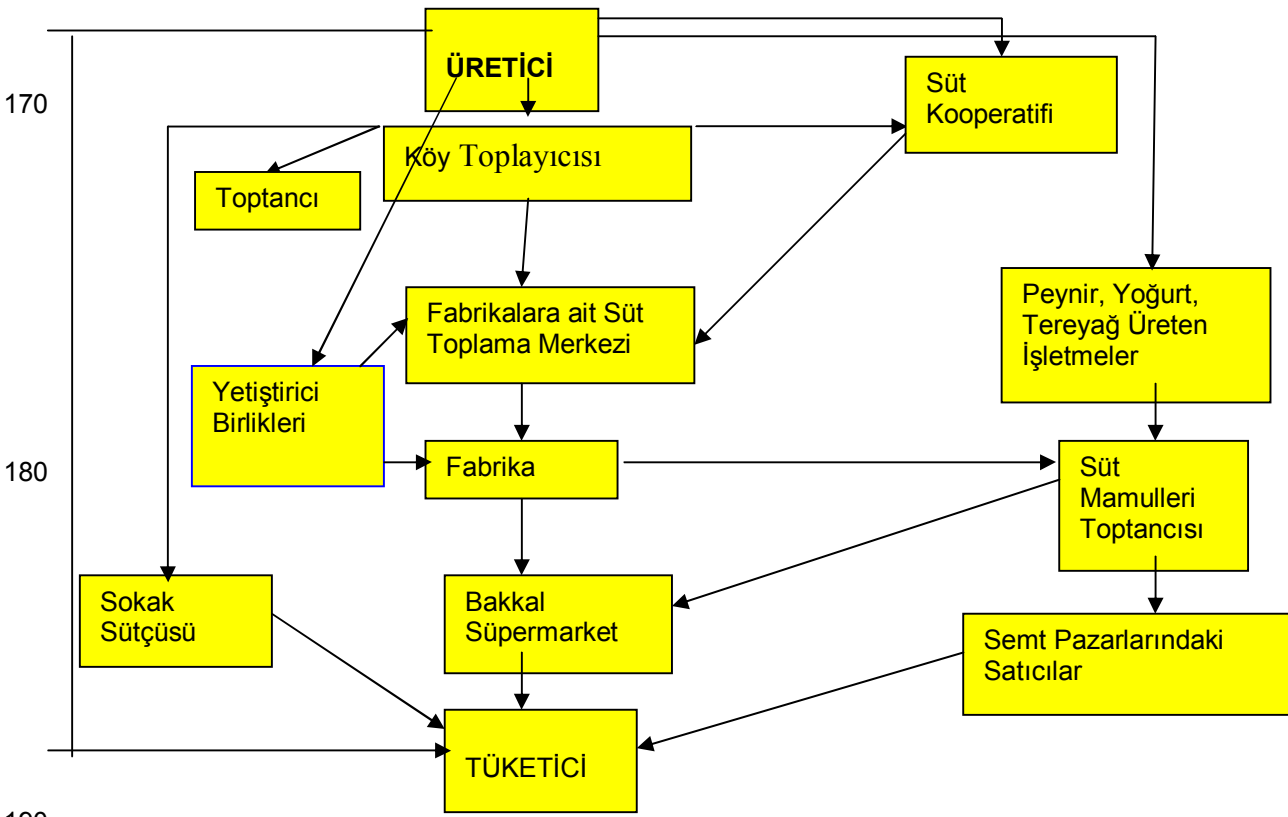
Yurt içinde üretilen çiğ sütün yaklaşık %50'si sanayiye aktarılmakta, bunun da büyük bir kısmı ilkel şartlarda üretim yapan işletmelerde işlenmektedir. Grafik (1)'de de yer verildiği üzere, üretilen çiğ sütün %35'i pazara hiç sunulmadan kaynağında tüketilmekte, %11'lik kısmı sokak sütü şeklinde satılmakta, %35'i mandıralarda ve ancak %19'u modern tesislerde işlenmekte, pastörize veya UHT süt haline getirilmektedir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı verilerine göre süt ve süt ürünleri üreten işyeri sayısı 2.153 adettir. Süt işleme tesislerinin kurumsal yapılarına bakıldığında ise; 2153

işletmenin % 95,44'ünün özel sektöre, % 4,14'ünün kooperatiflere, % 0,42'sinin ise kamuya ait (üniversite, belediye, cezaevi, AOÇ ve TİGEM) olduğu dosya mevcudu bilgi ve belgeden anlaşılmaktadır.

160 Çiğ süt üreten ve müstahsil olarak adlandırılan işletmelerin büyük bir bölümü küçük ölçekli aile işletmeleri olup bu faaliyetini sığırcılık, sebze, meyve ve tahıl yetiştiriciliği gibi tarımsal faaliyetlerin yanında yapmaktadır. Ülkemizde süt pazarlama ağı oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Üreticiler bu karmaşık yapı içerisinde ürünlerini eder fiyata satamadıkları gibi tüketici de pahalıya tüketmek zorunda kalmaktadır. Türkiye'deki süt ve süt mamulleri pazarlama kanallarına aşağıdaki şekilde yer verilmiştir.

Şekil (1): Türkiye'de Süt ve Süt Mamulleri Pazarlama Kanalları

Kaynak: TZOB, Ülkemiz Süt Hayvancılığında Mevcut Durum, Sorunlar, 2007, s. 8

190 Türkiye hayvansal ürün piyasaları genel olarak aracılardan hakimiyetindedir. Türkiye'de hayvansal ürünlerde üreticiden nihai tüketiciye kadar 6-7 civarında olan ürünün el değiştirme yoğunluğu, gelişmiş ülkelerde 2-3'ü geçmemekte olup aracı sıfatında olanlar genel itibarıyla üretici örgütleridir. Birlik veya kooperatif şeklindeki üretici örgütleri ürünü üreticiden almakta, varsa kendi tesislerinde işlemekte, yoksa ürün sanayiye satılmakta ve pazara arz edilmektedir. Türkiye'de ise, ürünler simsar veya tüccar tabir edilen küçük veya orta ölçekte sermaye sahibi yöresel araçlar tarafından nakit sıkıntısında olan üreticilerden olabildiğince düşük fiyatlarla satın alınmakta, bunlar daha büyük tüccarlara veya depo sahiplerine satılmaktadır. Bu aşamalardan sonra sanayiye sevk edilirken, sanayi tarafından işlenen ürünlerin tüketiciye ulaştırılması aşamasında da aynı şekilde bir süreç izlenmektedir. Yani ürün sanayiden büyük toptancılara veya dağıtım şirketlerine sevk edilmekte, bunlar daha

200

küçük toptancılara dağıtımını sağlamakta, en son aşamada nihai satış noktalarına ulaşmaktadır.

210 Çiğ süt fiyatlarının 2000-2008 yılları arası değişimine Tablo 1'de yer verilmiştir. Tablo 1'den; çiğ sütte en fazla artışın %69,4 ile 2002 yılında, en az artışın ise %3,44 ile 2007 yılında gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Tablo -1: 2000-2008 Yılları Arasında Çiğ Süte İlişkin Ortalama Toptan Fiyatlar (YTL/Kg) ve Değişim Oranları

Yıllar	Çiğ Süt	Yıllık Değişim (%)
2000	0,15117	44,0
2001	0,18448	22,0
2002	0,31254	69,4
2003	0,40548	29,7
2004	0,46233	14,0
2005	0,55000	18,96
2006	0,58000	5,45
2007	0,60000	3,44
2008	0,65000	8,33

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılmıştır.

I.2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

220 İnceleme konusu ihbara göre 3 Mart 2009 tarihinde Ödemiş Ticaret Borsası'nda Süt Ürünleri Toptan Ticareti (Peynir) Meslek Grubunun bazı üyelerince çiğ süt alım fiyatlarının tespitine yönelik bir toplantı düzenlenerek çiğ süt taban (süt alım) fiyatları üzerinde bir anlaşmaya varılmıştır.

230 İhbarcı ile başvuru sonrası yapılan telefon görüşmesinden edinilen bilgiye göre, çiğ süt taban fiyatı çiğ süt için ödenen bir başlangıç fiyatını ifade etmektedir. Sıcak süt için satılan sütün miktarı arttıkça, üreticiye ödenen tutar da taban fiyatı üzerinden sabit miktarlarda yükselmektedir. Soğuk süt içinse satılan sütün miktarı arttıkça, üreticiye ödenen tutar da taban fiyatı üzerinden içindeki bakteri, yağ, protein miktarlarına göre değişmektedir. Dosya konusunda ise, sıcak süt için taban fiyatı, ilk 100 litrelik süt alımı için ödenecek tutarı ifade etmekte, ilk 100 litreden sonraki her 100 litrede ilave 10 krş prim ödenmektedir. Soğuk süt için ise taban fiyatı ilk 500 litrelik süt alımı için ödenecek tutarı ifade etmekte ve ödenecek primler süt alım şirketlerince yapılan bakteri, yağ, protein testleri sonuçlarına göre değişmektedir. Bu şekilde çiğ süt taban fiyatının tespitinin aslında çiğ süt alım fiyatının tespiti anlamına geldiği anlaşılmaktadır.

240 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde "Belirli bir mal ve hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır" ifadesine yer verilmiştir.

Aynı piyasada faaliyet gösteren teşebbüsler arasında akdedilen, satın alınacak ürünün fiyatını (maliyeti) belirlemek üzere yapılan anlaşmaların rekabeti kısıtlayacağı ve yukarıda yer verilen madde kapsamına gireceği açıktır. Süt toptancılarının aralarında anlaşarak, çiğ süt alım fiyatlarını ortak olarak belirlemeleri eylemi de bu türden bir anlaşmadır.

250 Rekabeti kısıtlama amacı taşıyan bir anlaşmanın 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında sayılabilmesi için her ne kadar anlaşmanın aynı zamanda etki doğurup doğurmadığı bir önem taşımasa da belirtmek gerekir ki değerlendirmede asıl olan anlaşmanın fiili ya da potansiyel etki gücüdür. Başvuruya konu anlaşmanın 2009 yılı Mart ayı başında uygulamaya konulduğu, başvuru ekinde yer verilen toplantı tutanağından anlaşılmaktadır. Diğer yandan ihbarcı ile 27.4.2009 tarihinde yapılan telefon görüşmesinden, 15.4.2009 tarihinde süt toplayıcılığı yapan firmalarca çiğ süt alım fiyatına 30 krş zam yapıldığı bilgisi edinilmiştir. Bu bilgi ışığında çiğ süt alım fiyatlarının 72-75 krş düzeyine çıktığı sonucu çıkmaktadır ki bu rakam 2008 yılı ortalamasının (65 krş) üzerindedir.

260 Anlaşmanın uygulama dönemi (yaklaşık bir aylık) ve ilgili coğrafi pazarın boyutu dikkate alındığında uygulama etki doğurmuş olsa bile bu etkinin çok sınırlı düzeyde gerçekleştiği kanaatine varılmıştır.

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre,

- 270 1- İzmir İli Ödemiş ilçesinde süt toplayıcılığı yapan bazı firmaların aralarında anlaşarak çiğ süt alım fiyatlarını tespit ettikleri iddiasına ilişkin olarak bu aşamada önaraştırma yapılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına,
- 2- Bununla birlikte, 4054 sayılı Kanun'un yasaklayıcı 9. maddesinin 3. fıkrası uyarınca aynı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabeti kısıtlayıcı anlaşma niteliğindeki her türlü eylemlerine son vermeleri, aksi takdirde haklarında 4054 sayılı Kanun çerçevesinde işlem başlatılacağına bildirilmesi yönünde bahse konu teşebbüslere ve ayrıca Ödemiş Ticaret Borsasına görüş yazısı gönderilmesi hususunda Başkanlığa yetki verilmesine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.